

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Doel en visie van de KNHB
  - 2.1. Doel van de KNHB
  - 2.2. KNHB Visie op leren en opleiden
3. Het competentieprofiel van de bondsscheidsrechter
4. De opleiding
  - 4.1. Doel en duur van de opleiding
  - 4.2. Indeling van de opleiding
    - 4.2.1. Workshop 1 - Intake en competentiescan
    - 4.2.2. Workshop 2 - Spelregels en reglementen
    - 4.2.3. Workshop 3 - Waarneming en positionering
    - 4.2.4. Workshop 4 - Weerbaarheid
    - 4.2.5. Workshop 5 - Zaalhockey
  - 4.3. Toetsing
5. Nawoord
6. Bijlagen

1. Inleiding

Scheidsrechters in het algemeen en bondsscheidsrechters in het bijzonder zijn waardevolle functionarissen voor alle competitiewedstrijden in Nederland. De uitspraak "Zonder scheidsrechter geen wedstrijd" is niet zomaar een cliché, maar het is een gegeven. De KNHB gaat daarin zelfs nog een stapje verder en stelt al jarenlang dat iedere wedstrijd gefloten moet worden door gekwalificeerde scheidsrechters.

Binnen de hockeyverenigingen wordt de mogelijkheid geboden om een cursus (door middel van E-learning) te volgen voor het leiden van de wedstrijden bij jeugd- en seniorenelftallen. Daarnaast bieden veel verenigingen tegenwoordig ook de mogelijkheid om clubscheidsrechters verder te bekwamen in het arbitragevak, zodat ze de status krijgen van Clubscheidsrechter+ (CS+). Een mooie ontwikkeling van de clubarbitrage.

Voor de bondsarbitrage zijn scheidsrechters nodig die in staat zijn om, zowel bij de jeugd als bij de senioren, wedstrijden te leiden van veelal de eerste teams van en bij andere verenigingen. Deze bondsscheidsrechters worden door de Districtsbestuurscommissie Bondsarbitrage (DBa) aangewezen voor wedstrijden binnen het district. Dit betekent overigens niet dat een bondsscheidsrechter nooit op de eigen vereniging kan fluiten. Als iemand dat wil, kan dat prima worden gecombineerd. Op die momenten fluit hij/zij overigens niet in de officiële hoedanigheid als "bondsscheidsrechter". Op basis van ervaring en kwaliteit kunnen bondsscheidsrechters op termijn promoveren naar de landelijke groep. Je kunt hierover informatie opvragen bij de DBa van je eigen district.

In deze studiehandleiding vind je informatie over de KNHB, over het profiel van een bondsscheidsrechter, de opleiding en de toetsing.

Voor vragen kun je contact opnemen met de afdeling Arbitrage van het Bondsbureau, floor.den.daas@knhb.nl of met de coördinator Bondsscheidsrechter-in-opleiding van je district. De gegevens van deze BIO-coördinatoren vind je op de site.

2. Doel en visie van de KNHB

2.1 Strategie: Spelen en fluiten, samen op weg naar 2020

Alle hockeywedstrijden worden begeleid door competente scheidsrechters die duurzaam waarde toevoegen aan de spelbeleving. Dit doel wil de KNHB bereikt hebben in 2020. Dit houdt onder meer in dat er permanent bondsscheidsrechters moeten worden opgeleid.

2.2 KNHB Visie op leren en opleiden (verkorte versie)

De visie op leren van de KNHB wordt gekenmerkt door competentiegerichtheid. Alle cursisten moeten aan het einde van de opleiding voldoen aan het competentieprofiel van bondsscheidsrechter. Datgene wat mensen al weten, kunnen, willen en zijn vormt het vertrekpunt van nieuwe aspecten die men wil leren. In deze visie worden mensen vooral competent in hun vakgebied door te doen. Dat doen vindt plaats in de beroepspraktijk (vaak de vereniging). Voor het leerproces is het van belang dat deze context zo krachtig mogelijk is. Elke cursist fluit tijdens de cursus dus een team op het niveau waar persoonlijke doelen gehaald kunnen worden.

Het leren van de cursist staat in deze visie centraal in tegenstelling tot voorheen waar de docent en het doceren centraal stonden. We zien dit leren als een zo veel mogelijk 'zelfstandig proces'. Een proces waarin de cursist in staat wordt gesteld zelf relevante beslissingen te nemen (leren zelfstandig te leren). Dit wil overigens niet zeggen dat er geen enkele vorm van sturing of begeleiding komt van de docenten en dat de cursist alles zelf moet uitvinden. Een belangrijk aspect van de opleiding is het vaststellen van het beginniveau van de cursist.

Binnen de Kwalificatiestructuur Sport wordt het begrip competentie als volgt gedefinieerd: **Een competentie is het geïntegreerde geheel van kennis, vaardigheden, attituden en persoonlijke eigenschappen van een individu dat in een bepaalde context leidt tot succesvol presteren. Kennis (inzicht) en vaardigheden zijn belangrijke onderdelen maar maken iemand nog niet competent.**

Hoe leert men? De leidende gedachte is dat cursisten die een opleiding volgen behoefte hebben aan betekenisvol leren. Reflectie op praktijkervaringen zet aan tot het nadenken over de eigen attituden en eigenschappen. Tevens leidt reflectie tot een behoefte aan nieuwe kennis en vaardigheden. Praktijkervaringen en reflectie vervullen daardoor belangrijke schakels in het leerproces, waarbij de lerende cursist daadwerkelijk actie moet ondernemen gedurende de opleiding tot bondsscheidsrechter.

3. Het competentieprofiel van de bondsscheidsrechter

De drie basistaken van de bondsscheidsrechter zijn:

- a. Voorbereiden van wedstrijden
- b. Leiden van wedstrijden
- c. Afhandelen van wedstrijden

Dit is vertaald in 6 doelstellingen:

- Bereidt zich voor op wedstrijden
- Past spelregels toe
- Begeleidt wedstrijden
- Gaat om met spelers en coaches
- Werkt samen met collega-scheidsrechter
- Handelt formaliteiten af

Aan ieder van deze basistaken zijn competenties gehangen, die deel uitmaken van de opleiding. Het volledige profiel is te vinden op de site.

4. De opleiding

4.1 Doel en duur van de opleiding

Bij de BIO-opleiding word je opgeleid tot een official niveau 4 (kwalificatieprofiel van NOC*NSF). Een official 4 leidt competitiewedstrijden vanaf een bepaald niveau tot en met de landelijke competitie en doet dat op aanwijzing van de bond. De gemiddelde doorlooptijd van de BIO-opleiding is één seizoen.

Toelatingseisen

- Je bent in het bezit van de clubscheidsrechterskaart (niveau 3)
- Je bent minimaal 18 jaar (dispensatie is mogelijk; aan te vragen via de BIO-coördinator)
- Voldoende ervaring op het vereiste niveau (minimaal G/4)
- Voldoende voor de spelregeltoets tijdens de intake
- Voldoende conditie (ISRT minimale eis 38)
- Vertoont voorbeeldgedrag (ethisch en integer handelen)

4.2. Indeling

4.2.1 Workshop 1 – Intake

Bij de intake vertelt de BIO-coördinator hoe de opleiding en PVB in elkaar steekt, wat je eigen rol daarbij is en wat je van je leercoach kunt verwachten.

Tijdens de intake vul je ook een competentiescan in. In deze scan staan de criteria waar een bondsscheidsrechter aan moet voldoen. Door het invullen en bespreken van de scan krijg je een beter beeld van de opleiding in relatie tot je eigen ontwikkeling. Welke criteria beheers ik al en welke punten moet ik nog leren? De competentiescan doe je een aantal keer tijdens de opleiding om te kijken welke vorderingen je hebt gemaakt.

4.2.2 Workshop 2 – Spelregels en reglementen

Bij deze workshop wordt dieper ingegaan op de spelregels die een bondsscheidsrechter in opleiding moet kunnen toepassen.

4.2.3 Workshop 3 – Waarneming en positionering

Tijdens deze workshop leer je hoe je je als scheidsrechter het beste kunt positioneren zodat je optimaal (over)zicht houdt op het spel.

4.2.4 Workshop 4 – Weerbaarheid (centraal)

Je leert om te gaan met moeilijke situaties met spelers, coaches en/of publiek; wat doe je, wat zeg je (of juist niet)? Zie ook het overzicht: 'Tips en trucs: weerbaarheid en beïnvloedingsfactoren.'

4.2.5 Workshop 5 – Zaalhockey (eventueel centraal)

Bij deze workshop wordt ingegaan op de spelregels die gelden in de zaal die je als bondsscheidsrechter in opleiding moet kunnen toepassen.

4.3 Toetsing

Je hebt de workshops gevolgd. Je hebt (oefen)wedstrijden gefloten en tijdens deze wedstrijden heb je waarschijnlijk ook al de reflectie-/begeleidingsformulieren ingevuld. Om het door de KNHB en NOC*NSF erkende diploma bondsscheidsrechter te behalen, moet je voldoen aan een aantal eisen. In dit hoofdstuk vind je alle informatie.

Je wordt toegelaten tot de PVB (Proeve van bekwaamheid) als je voldoet aan de volgende eisen:

- Je alle workshops hebt gevolgd
- Je drie verschillende beoordelings- en reflectieformulieren hebt verzameld
- Je leercoach je bij een aantal wedstrijden heeft gezien en dat positief beoordeelt.

De PVB bestaat uit een portfoliobeoordeling en een praktijkbeoordeling. Om het PVB-proces te starten zijn de volgende stappen te onderscheiden:

Portfolio

Na positief advies van je leercoach bied je je portfolio aan de DBa aan. Het portfolio is een bundeling van de drie reflectie- en begeleidingsformulieren, ingevuld bij verschillende wedstrijden. Ook voeg je hier je competentiescan aan toe (deze maak je onder andere in workshop 1).

Reflectieformulier en begeleidingsformulier

Een belangrijk hulpmiddel bij (het verbeteren van) het fluiten van wedstrijden is het reflectie- en het begeleidingsformulier. Op deze twee formulieren staan alle criteria waaraan een goede bondsscheidsrechter geacht wordt te voldoen. Deze criteria krijgen steeds meer betekenis en inhoud door (zelf)reflectie, feedback en observaties. Elke keer als je gaat fluiten kies je een aantal criteria en omcirkel je op jouw reflectieformulier waar jij je die wedstrijd op gaat concentreren. Als de leercoach jouw wedstrijd gaat bekijken geef je deze punten ook aan hem/haar door zodat hij/zij de observaties, feedback en tips op het begeleidingsformulier kan vermelden. Na afloop van de wedstrijd kun je deze samen met je eigen ervaringen (reflectieformulier) evalueren. Naast de leercoach word je ook begeleid door zogeheten "beoordelaars". Dit zijn mensen die de wedstrijden gefloten door bondsscheidsrechters bekijken en je na de wedstrijd ook feedback geven op de

door jou vooraf aangegeven criteria en hun ervaringen met je delen. Indien er geen leercoach of beoordelaar bij jouw wedstrijd aanwezig is, kun je eventueel je collega-scheidsrechter of medecursist vragen om diens feedback op het begeleidingsformulier in te vullen. Tip: zorg ervoor dat je zelf altijd een reflectie- en begeleidingsformulier bij je hebt.

De DBa stelt vast of je voldoet aan de eisen voor toelating tot de PVB.

Portfoliobeoordeling

Met je leercoach bespreek je je portfolio en krijg je een aantal cases voorgelegd. De cases staan op de site en kun je vooraf voorbereiden.

De portfoliobespreking en mondelinge toets hebben betrekking op de beoordelingscriteria ('links') en sportspecifieke toelichting ('rechts') uit het protocol 4.1 Leiden van wedstrijden.

1	Houdt zich op de hoogte van wijzigingen in regels en reglementen	T					1.1 <i>Kent reglementen en briefing</i> -Kent het spelreglement veldhockey en zaalhockey en overige reglementen -Is aanwezig bij de briefings (2/3 keer per seizoen)
5	Volgt briefings/technische meetings (nationaal)	K					1.1 <i>Kent reglementen en briefing</i> De KNHB voegt punt 1 en punt 5 samen
6	Formuleert persoonlijke aandachtspunten	P					-Heeft competentiescan gedaan en minimaal 3 reflectieformulieren ingevuld en besproken
19	Toetst situaties aan de hand van de regels en reglementen en past deze toe in (complexe) situaties.	KT					4.1 <i>Fluit conform reglementen en briefing</i> -Behandelt spelsituaties conform spelregels en meest recente

									briefing -Zoekt naar mogelijkheden om niet te fluiten/kan onderscheid maken tussen voordeel en overtreding -onderkent snelheid van het spel en kijkt vooruit (anticipeert)
20	Past regels en reglementen toe in complexe situaties	KT							4.1 <i>Fluit conform reglementen en briefing</i> De KNHB voegt punt 19 en punt 20 samen
28	Houdt controle over de wedstrijd en omstandigheden	C K							2.1 <i>Straalt gezag uit (overwicht)</i> -Leidt gehele wedstrijd met overwicht (zonder arrogantie) -Geeft duidelijke signalen af
31	Grijpt op het juiste moment in	H							2.3 <i>Grijpt in op het juiste moment</i> -Grijpt tijdig in bij onbeheerst spel en (grove) overtredingen -Geeft voordeel als dat kan
38	Staat na wedstrijd open voor dialoog met (spelers en) coaches	E							-Zoekt pas na cooling down contact met spelers en coaches -Kan in gesprek gaan als daar behoefte aan is
39	Dwingt acceptatie af	H							-Overtuigend in (fluit)signalen -Roept in houding geen discussie af -Staat dicht op de situaties
47	Ondersteunt collega indien en waar nodig	E							5.2 <i>Communiqueert met en</i>

							<p>(onder)steunt collega</p> <ul style="list-style-type: none"> -Is beschikbaar voor collega wanneer deze steun zoekt -Houdt regelmatig oogcontact -Zorgt voor goede positie t.o.v. collega
57	Reflecteert op eigen handelen			P			<p>5.3 Reflecteert op eigen handelen</p> <ul style="list-style-type: none"> -Heeft zelfkritiek -Staat open voor feedback -Controleert of eigen gestelde doelstellingen zijn gehaald

Mondelinge toets: bespreking "Cases" (de cases vind je op de site)

Je bent in staat om, op basis van 4/5 cases van wedstrijdssituaties, een inhoudelijke reactie te formuleren als (kandidaat-)bondsscheidsrechter in een gesprek. (30 minuten)

Vereiste voorkennis:

Je kent en begrijpt:

- De competentiescan¹
- Het protocol PVB 4.1 Leiden van wedstrijden²

Opdracht:

- Lees alle cases aandachtig
- Bespreek jouw interpretatie, beslissing en gedrag per casus (tijdens en wellicht na een wedstrijd)
- Baseer jouw antwoord op de competentiescan en de beoordelingscriteria, naast de opgedane praktijkervaring.

¹ Competentiescan: www.knhb.nl > scheidsrechters > fluiten voor de bond

² Protocol 4.1 Leiden van wedstrijden KSS 2012

Eindproducten:

Een gesprek waarin je in staat bent, op basis van 4/5 cases van wedstrijdsituaties, een inhoudelijke reactie te formuleren als (kandidaat-)bondsscheidsrechter.

Na dit gesprek stelt de DBa vast of je voldoet aan de eisen voor toelating tot de praktijkbeoordeling.

Praktijkbeoordeling

Je krijgt bijtijds te horen wanneer je praktijkbeoordeling plaatsvindt (welke wedstrijd, met welke collega en welke PVB-beoordelaar).

De praktijkbeoordeling wordt voorafgegaan door een planningsinterview met de PVB-beoordelaar. Je gaat in op je persoonlijke leerdoelen, de wedstrijdvoorbereiding en de samenwerking met je collega-scheidsrechter. Het planningsinterview duurt maximaal 20 minuten. Daarna bereid je je voor op de wedstrijd met je collega-scheidsrechter.

De praktijkbeoordeling wordt afgerond met een reflectie-interview, waarin je de beoordeling nabespreekt met de PVB-beoordelaar. Is je beoordeling voldoende, dan vraagt de DBa je benoeming tot bondscheidsrechter aan bij het bondsbureau en krijg je daarvan bericht.

KNHB

KONINKLIJKE NEDERLANDSE
HOCKEYBOND

5. Nawoord

Ben je eenmaal benoemd tot bondsscheidsrechter, dan begint de volgende stap in je scheidsrechtersloopbaan. Als het goed is weet je al het nodige over het reilen en zeilen van je eigen Commissie District Bondsarbitrage (DBa). Voor uitgebreide informatie verwijzen we je naar het beleid en de werkwijze van je DBa.

6. Bijlagen

Alle documenten behorende bij de Opleiding tot Bondsscheidsrechter zijn te vinden op de site.

Voor vragen of opmerkingen kun je het beste contact opnemen met floor.den.daas@knhb.nl